

Sự cần thiết và yêu cầu của việc giáo dục đạo đức nghề nghiệp cho sinh viên sư phạm

Nguyễn Thị Diệu Khánh*, Lê Thị Thanh Hương*

*Trường Đại học Sư phạm Thể dục thể thao Hà Nội

Received: 4/4/2023; Accepted: 10/4/2023; Published: 17/4/2023

Abstract: Education is a strategic of the entire Party and people in the cause of national construction and development. Along the process of moral education in general, professional ethics education plays a very important role in social life. However, one side of the market economy is changing many ethical values in society, which is most evident in professional ethics. This article aims to share some information about the necessity as well as the requirements of professional ethics education for pedagogical students – future educators, an important force in the construction and development of the country

Keywords: Education, professional ethics, pedagogical students, inevitable

1. Đặt vấn đề

Từ ngàn xưa, dân tộc Việt Nam đã có truyền thống tôn sư, trọng đạo, tôn vinh nghề dạy học, tôn vinh người thầy giáo. Quan điểm Nho giáo chính thống rất đề cao, coi trọng vai trò của người thầy, đặt vị trí người thầy theo thứ bậc “Quân, Sư, Phụ” về phương diện giúp cho con người mở mang trí tuệ, phát triển tài năng và hình thành những giá trị đạo đức (ĐĐ).

Đề phát triển giáo dục và đào tạo đạt hiệu quả cao, trước tiên phải nói đến vai trò của những người thầy - những người vẫn được xã hội tôn vinh trong sự nghiệp “trồng người”. Và để thực hiện được sứ mệnh đó, đội ngũ nhà giáo không những phải đảm bảo có chuyên môn, nghiệp vụ vững vàng mà hơn thế phải có phẩm chất ĐĐ, tư cách nhà giáo vì điều này có ảnh hưởng to lớn đến việc hình thành nhân cách, ĐĐ người học. Người thầy dù ở bất kì cấp học nào, bậc học nào cũng là người giữ trọng trách trước mỗi thế hệ học trò.

Sinh viên (SV) nói chung và SV ngành sư phạm nói riêng là một lực lượng rất hùng hậu, có vai trò to lớn đối với sự phát triển của đất nước. Phần lớn SV rất cầu thị, năng động, ham học hỏi, luôn sáng tạo và khát khao được khẳng định mình. Tuy nhiên, do ảnh hưởng tiêu cực của cơ chế thị trường và ảnh hưởng của lối sống thực dụng, ích kỷ, hẹp hòi, phai mờ lý tưởng nghề nghiệp, đề cao quá mức giá trị vật chất, một bộ phận SV có biểu hiện ĐĐ lệch chuẩn trong các mối quan hệ xã hội. Vì vậy, việc giáo dục những giá trị ĐĐ cho SV Việt Nam và đạo đức nghề nghiệp (ĐĐNN) cho SV trong các trường đại học, cao đẳng sư phạm là một nhiệm vụ cần thiết trong giai đoạn hiện nay.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Sự cần thiết của việc giáo dục ĐĐNN cho SV sư phạm hiện nay

Sự phát triển nhanh chóng và nhiều mặt của thế giới và nền kinh tế thị trường ngày nay đang tác động trực tiếp đến mọi quốc gia. Đồng thời với những biến đổi tích cực về kinh tế, xã hội, khoa học – kỹ thuật... thì những ảnh hưởng tiêu cực của quá trình này cũng đã và đang làm chao đảo nhiều giá trị tinh thần nói chung, giá trị ĐĐ nói riêng - vốn được xem là những truyền thống ĐĐ của các dân tộc.

Ở Việt Nam, với sự phát triển mạnh mẽ của nền kinh tế thị trường, bên cạnh nhiều biểu hiện tích cực thì cũng tồn tại nhiều cách sống và lối sống xa lạ, đi ngược lại với những truyền thống ĐĐ, thuần phong mỹ tục của dân tộc. Một bộ phận người trong các tầng lớp xã hội, các thành phần xã hội khi mưu cầu lợi ích cá nhân đã chà đạp lên những chuẩn mực, những giá trị ĐĐ chân chính. Nạn tham nhũng, làm giàu bất chính và các tệ nạn xã hội khác cùng với tâm lý sống thực dụng, buông thả, sùng bái đồng tiền... đang trở nên phổ biến. Từ thực trạng suy thoái ĐĐ, lối sống ấy đã kéo theo sự suy giảm và xuống cấp của các giá trị ĐĐ xã hội khác mà biểu hiện rõ nhất là trong ĐĐNN.

ĐĐNN là vấn đề không mới nhưng luôn mang tính thời sự, cấp thiết, nhất là trong tình hình hiện nay. Bởi song song với những mặt tích cực, tiến bộ của quá trình mở cửa, hội nhập, giao lưu quốc tế, mặt trái của nền kinh tế thị trường, của danh vọng và lợi ích cá nhân, lợi ích nhóm đang tạo nên những hệ lụy, làm băng hoại và suy thoái ĐĐ con người ở nhiều ngành nghề, lĩnh vực.

Sự tha hóa ĐĐNN diễn ra ngày càng phổ biến, không chỉ biểu hiện ở đội ngũ cán bộ, công chức, người lao động trong các cơ quan công quyền, hành chính mà còn tồn tại ở hầu khắp các nghề như y tế, giáo dục, báo chí... Vẫn còn nhiều hiện tượng, những người vì danh lợi, địa vị tiền tài đã tự bán rẻ, hủy hoại nhân cách, lương tâm của bản thân, gây ảnh hưởng xấu đến môi trường nơi công tác, đến ngành nghề, làm giảm sự tín nhiệm, niềm tin của nhân dân.

Đối với ngành giáo dục, nhìn chung, đa phần các thầy cô giáo giữ vững được phẩm chất ĐĐ người thầy, làm tốt nhiệm vụ gieo mầm tri thức, vun trồng nhân cách cho các thế hệ học trò, đem lại cho các em những bài học về đạo làm người, cách ứng xử nhân thể khoan dung, nhân ái... Nhưng bên cạnh những mặt tích cực đó, ngành giáo dục trong những năm qua cũng phải đối mặt với những thách thức trước tình trạng một bộ phận giáo viên tha hóa, biến chất, đánh mất nhân cách của người thầy, ví như các hiện tượng: thương mại hóa các hoạt động giáo dục, tiếp tay cho các tiêu cực trong học tập và thi cử, lợi dụng uy tín người thầy để uy hiếp, đe dọa học sinh, SV vì những mục đích cá nhân, thậm chí còn những người còn lạm dụng tình dục học trò, đồi tình lấy điểm... Tất cả những hiện tượng trên gây nên những bức xúc, phẫn nộ trong dư luận, gây mất niềm tin của phụ huynh, học sinh, tạo nên những áp lực đối với ngành giáo dục.

Cũng như SV các khối ngành khác, SV sư phạm là những người năng động, cởi mở, nhanh chóng hòa nhập với xu thế của thời đại. Phần lớn SV có lối sống lành mạnh, thân thiện, đúng mực, có lý tưởng sống cao đẹp, có bản lĩnh chính trị vững vàng và luôn kiên định với mục tiêu xây dựng chủ nghĩa xã hội mà Đảng và Bác Hồ kính yêu đã lựa chọn. SV không những trau dồi về năng lực chuyên môn mà còn không ngừng rèn luyện ĐĐ, hoàn thiện nhân cách và tích cực phấn đấu để trở thành những người lao động vừa hồng vừa chuyên góp phần vào công cuộc xây dựng và phát triển đất nước ngày càng giàu đẹp, vững mạnh.

Tuy nhiên, do ảnh hưởng của mặt trái nền kinh tế thị trường, do đặc điểm lứa tuổi và nhiều nguyên nhân chủ quan, khách quan khác, một bộ phận không nhỏ SV sư phạm có biểu hiện lệch chuẩn về ĐĐ, có lối sống chưa thật phù hợp với lứa tuổi, xa rời các chuẩn mực ĐĐ truyền thống. Một số khác còn chây lười, thụ động trong học tập và tu dưỡng ĐĐ, thích hưởng thụ, dễ sa vào các tệ nạn xã hội như: cờ bạc, rượu chè, cá độ... Những biểu hiện tiêu cực trên

không chỉ làm ảnh hưởng đến tương lai, sự nghiệp của chính bản thân SV mà còn làm ảnh hưởng đến môi trường giáo dục đang đào tạo mình và ngành giáo dục nói chung. Chính vì vậy việc giáo dục ĐĐ nói chung và giáo dục ĐĐNN cho SV sư phạm là rất cần thiết và có ý nghĩa hết sức to lớn.

2.2. Yêu cầu của việc giáo dục ĐĐNN cho SV sư phạm hiện nay

Giáo dục ĐĐNN cho SV là nhiệm vụ vô cùng quan trọng trong nhà trường. Sinh thời Chủ tịch Hồ Chí Minh đã dạy: Người cán bộ nói chung, trong ngành giáo dục nói riêng: có tài phải có đức, có tài mà không có đức, tham ô hủ hóa gây hại cho đất nước, có đức mà không có tài như ông bụt ngồi trong chùa, không giúp ích được ai. “Giáo viên phải chú ý cả tài và đức, tài là văn hóa, chuyên môn, đức là chính trị. Muốn cho học sinh có đức thì giáo viên phải có đức”[5, tr.492]. Trong nhà trường, nếu người giáo viên thiếu đi nhân cách, ĐĐ thì thật nguy hại. Do vậy, giáo dục phẩm chất ĐĐ của các nhà giáo ngay khi đang ngồi trên ghế nhà trường là một yêu cầu quan trọng. Tuy nhiên để hoạt động này đạt hiệu quả cần phải đảm bảo thực hiện đồng bộ những yêu cầu sau đây:

2.2.1. Giáo dục ĐĐNN gắn liền với thực tiễn sinh động của xã hội

Ngày nay, trong xu thế toàn cầu hóa và dưới tác động mạnh mẽ của các cuộc cách mạng khoa học – công nghệ mà mọi mặt của đời sống xã hội luôn vận động, biến đổi không ngừng, đặc biệt là những tiêu chí cho người lao động trong thời đại mới. Sự phát triển này yêu cầu nhà trường phải gắn quá trình giáo dục ĐĐNN cho SV với đời sống thực tiễn của xã hội, của địa phương, của đất nước, phải nhạy bén với những thay đổi của thời đại nhằm tạo ra những “sản phẩm” đáp ứng yêu cầu của xã hội. Để đáp ứng được yêu cầu này đòi hỏi việc giáo dục ĐĐNN cho SV phải có nội dung, cách thức phù hợp với thực tiễn cụ thể của xã hội, phải đưa thực tiễn đó vào chương trình đào tạo, vào những giờ lên lớp và những hoạt động của nhà trường để cung cấp, cập nhật tri thức và hình thành các kĩ năng cần thiết cho SV.

2.2.2. Lí luận phải gắn liền với thực tiễn, học đi đôi với hành

Đây là một nguyên tắc giáo dục cũng là một yêu cầu không thể thiếu trong bất cứ hình thức giáo dục nào. Để hoạt động giáo dục đạt chất lượng và hiệu quả cao thì trong quá trình giáo dục, nhà giáo dục cần phải thường xuyên liên hệ với thực tiễn, lấy những minh họa sinh động, chân thực, có tính thuyết phục

cao từ trong cuộc sống đời thường, trong lao động sản xuất, trong chiến đấu... giúp cho SV vừa nắm được lý luận vừa hiểu rõ thực tế, có niềm tin vững chắc vào những phẩm chất ĐĐ mà mình đang được giáo dục. Đồng thời trong quá trình đó giúp SV biết vận dụng những nội dung được giáo dục về ĐĐNN vào trong thực tiễn học tập, ứng xử, giao tiếp... của chính bản thân mình, là tiền đề quan trọng giúp hình thành những phẩm chất nghề nghiệp đáng quý sau này.

2.2.3. Giáo dục nhà trường phải kết hợp với giáo dục gia đình và giáo dục xã hội

Nhà trường có ưu thế trong việc giáo dục toàn diện, đặc biệt là tri thức văn hóa, các chuẩn mực ĐĐ, ý thức công dân. Việc liên kết, phối hợp các môi trường giáo dục diễn ra dưới nhiều hình thức, đòi hỏi các lực lượng giáo dục phải phát huy tinh thần trách nhiệm, chủ động tìm ra phương pháp, tạo mối liên hệ phù hợp các mục đích giáo dục. Trong sự liên kết này, mỗi môi trường có vai trò, chức năng khác nhau nhưng đều nhằm mục tiêu chung cho sự giáo dục nhân cách toàn diện của người học, trong đó đặc biệt nhấn mạnh đến vai trò của giáo dục gia đình và nhà trường. Cụ thể:

Về phía nhà trường: Hoạt động giáo dục ĐĐNN cho SV có hiệu quả không? hiệu quả ở mức độ như thế nào phụ thuộc rất nhiều vào sự quan tâm và chỉ đạo sát sao của Ban giám hiệu nhà trường, vào năng lực và trách nhiệm của những cán bộ quản lý, nhân viên các phòng ban chức năng và đặc biệt phụ thuộc vào nhân cách, phẩm chất ĐĐ của các thầy cô giáo, những người đang tham gia trực tiếp vào quá trình giáo dục SV. Do vậy cần có sự phối hợp nhất quán của các lực lượng này trong môi trường sư phạm để phát huy, nâng cao chất lượng giáo dục nói chung và giáo dục ĐĐNN nói riêng. Mặt khác, nhà trường chủ động phổ biến nội dung, mục đích, biện pháp, hình thức giáo dục tới các tổ chức đoàn thể, các lực lượng giáo dục trong trường nhằm định hướng thống nhất mục tiêu giáo dục. Bên cạnh đó, nhà trường cần chủ động phối hợp với gia đình, chính quyền địa phương và các tổ chức chính trị xã hội khác để SV có thể tham gia vào các hoạt động văn hóa, xã hội thiết thực, lành mạnh.

Về phía gia đình: Gia đình có vai trò rất quan trọng trong việc nâng cao chất lượng giáo dục ĐĐNN cho SV. Muốn vậy, trước hết gia đình cần phát huy được vai trò của mình trong việc giáo dục con cái ý thức trách nhiệm trong quá trình lựa chọn nghề nghiệp và học tập, trong việc giáo dục kỹ năng lao động... Đồng thời, gia đình cần phải xây dựng

những giá trị ĐĐ truyền thống chuẩn mực nhằm hình thành cho con em những kiến thức ĐĐ nền tảng giúp SV đi đúng hướng. Bên cạnh đó gia đình cần duy trì thường xuyên đều đặn mối quan hệ với nhà trường thông qua các kênh liên lạc. Trong những trường hợp vi phạm nghiêm trọng, gia đình cần mạnh dạn, thẳng thắn phối hợp với nhà trường, các bộ phận chuyên trách hay các cơ quan chức năng nếu như cần thiết để kịp thời uốn nắn, điều chỉnh và ngăn chặn kịp thời những biểu hiện sai trái, lệch lạc của con em mình.

Về phía xã hội: ngày nay nhu cầu xã hội hóa giáo dục đang diễn ra rất phổ biến ở tất cả các cấp học, ngành học. Với sự tác động to lớn, tiềm năng giáo dục của các lực lượng xã hội là vô cùng quan trọng, được thể hiện trong tất cả các lĩnh vực chính trị, ĐĐ, khoa học, văn hóa, văn nghệ... Với nhiều hình thức tác động phong phú, môi trường xã hội tích cực đã và đang góp phần không nhỏ vào mục tiêu giáo dục toàn diện nhân cách con người, đặc biệt là con người lao động mới trong thời đại ngày nay

3. Kết luận

Giáo dục ĐĐNN cho SV là một hoạt động mang tính xã hội phức tạp. Để thực hiện được nhiệm vụ này cần sự phối hợp giáo dục của cả gia đình, nhà trường và xã hội, đồng thời kết hợp với quá trình tự rèn luyện, tự tu dưỡng của bản thân SV. Đặc biệt trong bối cảnh hiện nay, khi mà xu thế hội nhập và quốc tế hóa đang diễn ra sâu rộng, đời sống xã hội có nhiều biến chuyển nhanh chóng theo cả hướng tích cực và tiêu cực, thì - như một tất yếu việc giáo dục ĐĐNN cho SV nói chung và SV sư phạm nói riêng là một nhiệm vụ quan trọng nhằm tạo ra đội ngũ những người lao động, những “nhà giáo dục” trong tương lai vừa “hồng” vừa “chuyên” góp phần vào công cuộc bảo vệ, xây dựng và phát triển đất nước.

Tài liệu tham khảo

1. Hứa Văn Ân và nhiều tác giả (2004), *Truyền thống tôn sư trọng đạo*, NXB Trẻ.
2. Thành Duy (2001), *Tư tưởng Hồ chí Minh với sự nghiệp xây dựng con người Việt nam phát triển toàn diện*, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
3. Phan Văn Nhâm (2009), *Giáo dục nghề nghiệp trong nền kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.
4. C.Mác – Ph. Ăngghen (1995), *Toàn tập*, Tập 3, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr.11
5. Hồ chí Minh (2002), *Toàn tập*, Tập 9, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr 4926.
6. Trần Đăng Sinh, Nguyễn Thị Thọ (Đồng chủ biên) (2011), *Giáo trình ĐĐ học*, NXB Đại học Sư phạm Hà Nội.